

Rektors tale ved Syddansk Universitets Årsfest den 4. oktober 2002

Kære minister, kære gæster, mine damer og herrer,

Syddansk Universitet er et regionalt forankret, internationalt orienteret universitet.

Sidste år var temaet for min tale fokuseret på vore regionale rødder under temaet "At møde fremtiden". I år vil jeg tage fat på den anden del af vores motto og forsøge at skue ud over de danske grænser. Overskriften for denne tale kunne derfor passende være "At møde verden".

Når man begynder at overveje, hvorledes universiteternes uddannelsesmæssige fremtid tegner sig i internationalt perspektiv, så er der først og fremmest to udfordringer, der tegner sig. Det er **teknologiens fremmarch og globaliseringen**.

Der er for mig ingen tvivl om, at udviklingen på de to områder påvirker uddannelsessystemerne over hele verden. De stiller spørgsmål ved den måde, vi hidtil har betragtet både vores egen verden, vores nære miljø og vores omverden på, og ved den måde, vi hidtil har gjort tingene på.

De udfordrer universiteternes kerneaktiviteter og vore værdier.

Teknologiens fremmarch

Udviklingen på det teknologiske område vil være kilden til den største forandring for vores uddannelsessystem. Vi ser det blandt andet allerede via muligheden for distanceundervisning - eller e-læring.

Ser vi på tendensen i USA og Canada, kan vi forvente, at udbuddet af ikke blot fjernundervisning men også hele fjernuddannelser vil stige enormt i de kommende år. Den nye teknologi muliggør, at folk i arbejde kan tage eller supplere en videregående uddannelse, når de har tid og mulighed for det, uden at de behøver at vinke farvel til hverken familie eller deres nuværende beskæftigelse imens.

Det indebærer også en meget stor udfordring for universiteterne, når de studerende ikke længere er bundet til hverken tid eller sted. De kan vælge mellem uddannelser fra mange forskellige institutioner *world wide*. Det rent ud sagt overvældende udbud - se blot på udbuddet af masteruddannelser - af uddannelsesmuligheder fra forskellige institutioner er en stor konkurrencemæssig udfordring for os.

Indførelsen af det europæiske credit-transfer system – ECTS – bidrager til denne liberalisering af -og øgede konkurrence på - uddannelsesmarkedet. En udvikling vi alt andet lige bør hilse velkommen, fordi den skaber gennemsigtighed og giver vores studerende nogle nye muligheder, samtidig med at den stiller krav til os som universitet om at være blandt de ypperste.

I gratisavisen MetroXpress kan man allerede nu finde annoncer fra Boston University – *America's most International University* TM - med tilbud om 4 -måneders IT-studier. Ganske vist i Boston, men det er sikkert blot et spørgsmål om tid, før det bliver virtuelt. Teknologien muliggør, at MIT allerede udbyder sine uddannelser i Sydøstasien. Hvornår sker det i Danmark?

I GATT-forhandlingerne tales der nu om, "uddannelsernes frie bevægelighed" eller "det frie uddannelsesmarked", forstået på den måde, at udenlandske universiteter skal have ret til at udbyde uddannelser i Danmark – f.eks. i form af distanceundervisning –, og at de skal have danske uddannelsesstatuser for disse uddannelser. Uddannelser er blevet til varer, som lige som alt andet skal kunne bevæge sig frit over grænserne – en bevægelighed, som ikke må forhindres af nationale beskyttelsesforanstaltninger.

Hvad skal vi så med danske universiteter?

Syddansk Universitet og alle øvrige danske universiteter må forholde sig til denne problemstilling. Det bør være os, der tilbyder uddannelser til andre landes unge og ikke omvendt.

Globalisering

Foruden teknologien er der en anden væsentlig faktor, som påvirker denne udvikling, - og som i øvrigt er tæt forbundet med den teknologiske udvikling, nemlig globaliseringen,.

Globalisering er et svært begreb. Et begreb som opfattes vidt forskelligt og desværre med stigende negative konnotationer.

For nogle grupper er det nærmest et skældsord, idet det symboliserer den vestlige verdens rige kapitalister, der udbytter denne verdens fattige lande, undergraver deres kultur og identitet med en massiv oversvømmelse af vestlige værdier.

For andre – heriblandt mig selv – er det et mere neutralt begreb, der beskriver en uafvendelig udvikling og dermed realiteterne. At verden – blandt andet som følge af den teknologiske udvikling - er blevet mindre, og at ideer, kapital, mennesker og produkter ikke stoppes af geografiske og nationale grænseposter.

I uddannelsesverdenen omfattes begrebet ligeledes med både frygt og begejstring. Uanset hvordan vi ser på det, er det en udvikling, der ikke kan bremses, og lige som teknologien frembyder den nogle udfordringer, som vi er nødt til at forholde os til. Verden uden for Danmarks grænser rykker tættere på, om vi vil det eller ej.

Der er heldigvis mange eksempler på – også inden for vores verden - , at denne udvikling ikke kun er til fordel for de store og tunge institutioner eller virksomheder. Det er ikke kun de store ærværdige universiteter og business schools, der kan begå sig i denne verden. Universiteter, der formår at imødekomme behov i deres nære omverden og samtidig er opmærksomme på de muligheder, som den nye teknologi og globaliseringen medfører, kan også være med.

Lad mig tage et eksempel fra udlandet, som er citeret i en rapport, der i år er udgivet i fællesskab af Sammenslutningen af Europæiske Universiteter og American Council of Education.

University of Phoenix i Arizona, USA blev etableret i 1976, og er i dag den største private institution i USA. I år 2002 omfattede den 55 campusser og 98 uddannelsescentre i USA og Canada og havde ca. 84.000 studerende indskrevet.

Det skyldes blandt andet, at University of Phoenix har formået at skabe sit eget *Brand Image*. Og det viser, at det er muligt at skabe et sådant *brand* eller varemærke også for et yngre universitet, hvis blot vi har noget at byde på, der er interessant og af kvalitet, og hvor indholdet naturligvis skal leve op til beskrivelsen og dermed forventningerne.

Hvordan skal vi på Syddansk Universitet møde disse udfordringer?

Lad mig nævne 5 ting, vi kan gøre.

1. Vi skal have internationale kendte og anerkendte forskermiljøer, som forskere og studerende fra andre lande har lyst til at være en del af og lære af. Universitetsuddannelser er forskningsbaserede uddannelser, og det er forskningsmiljøernes kvalitet, der tiltrækker danske og udenlandske studerende. At vi også har internationale forskerskoler ved SDU som f.eks.
 - Maritime History and Marine Environmental Research School i Esbjerg
 - The International Graduate School in Language and Communication i Odense
 - og Marie Curie Training Site in Biological Mass Spectrometry and Proteomics i Odenseer vigtige elementer i at tiltrække talenter og i at profilere universitetet internationalt.
2. Vi skal have efterspurgte uddannelser. Uddannelser, som enten er efterspurgte på grund af deres pædagogiske kvaliteter, og/eller fordi man ikke kan finde lige denne uddannelsesvariant så mange andre steder. Vi skal udvikle nicheprodukter, og det skal være nicheprodukter af høj kvalitet. Derfor har Syddansk Universitet valgt at satse på tre fokusområder:
 - Bioteknologi og sundhed
 - Medier og kommunikation
 - Industri og ledelse.
3. Vores uddannelser skal i højere grad udbydes på et verdenssprog. Det vil for langt de fleste uddannelser betyde, at de skal udbydes på engelsk. Også her er vi godt med på Syddansk Universitet. Universitetets internationale fagudbud har været i kraftig vækst, og SDU kan tilbyde hele kandidatlinier på engelsk inden for både samfunds- og naturvidenskab. Blandt andet derfor blev vi af ACA – Academic Cooperation Association - i år udvalgt blandt 1550 højere læreanstalter i Europa til at være blandt de ti medvirkende – og i øvrigt som eneste danske institution - i en stor europæisk undersøgelse af udbud af internationale engelsksprogede universitetsuddannelser. Resultaterne fra undersøgelsen samles i en rapport, som udkommer senere i denne måned. Rapporten skal også fungere som en slags guide for andre europæiske universiteter, der gerne vil starte internationale uddannelser, og SDU kommer derved til at fremstå som et forbillede for andre.
4. Vi skal rekruttere forskere fra hele verden. Også vores lærerkorps skal være internationalt sammensat. Vi skal ikke være nok i os selv. Talentmassen i hele verden er nu engang større end talentmassen i Danmark. Det skal gøres attraktivt for udenlandske forskere at komme til Danmark – og selvfølgelig allerhelst til Syddansk Universitet. I den forbindelse kan jeg nævne, at vi i Bertel Ståhles rapport om ”Alder, Køn og Rekruttering i Dansk Universitetsforskning” lå helt i top herhjemme med hensyn til internationale opslag af faste universitetsstillinger. En politik der fører til, at vi med stolthed kontinuerligt kan byde

både velrenommerede og velkvalificerede udenlandske forskere og undervisere velkommen som medarbejdere ved SDU. Alle forskere ved SDU er i øvrigt på kryds og tværs i tæt kontakt med kolleger i ind- og udland. En aktivitet der måske ikke er så synlig i omverdenen, fordi der oftest er tale om bilaterale kontakter inden for fagområderne, men ikke desto mindre er en forudsætning for reel internationalisering af vores uddannelses- og forskningsmiljø.

5. Vi skal arbejde med at gøre navnet Syddansk Universitet kendt - også internationalt. Vi skal *brande* navnet University of Southern Denmark. Det er en stor opgave, som kræver, at vi omtales for noget godt mange steder. For eksempel kan jeg nævne:
 - At Beijing Polytechnic har vores civilingeniøruddannelser i Sønderborg og Odense som sine foretrukne udenlandske partnere.
 - at forskere på universitetets Mærsk-Institut i maj vandt verdensmesterskabet i robotfodbold (for enkelt-robotter), der blev afholdt i Seoul i Korea, i konkurrence med over 200 andre hold bestående af forskere og studerende fra hele verden.
 - Og en måned senere vandt de samme forskere og studerendefor øvrigt for øjnene af 117.000 tilskuere på Fukuoka Dome Stadium i Japan verdensmesterskabet i robotfodbold for humanoide robotter – i øvrigt i konkurrence med 193 hold fra 30 lande.
 - at studerende fra mange lande vender tilbage til deres hjemlande, og omtaler de studier de fulgte på SDU i rosende vendinger .
 - og – ikke mindst – at de internationale tidsskrifter indeholder artikler af høj kvalitet fra forskere på SDU. Artikler som tiltrækker sig opmærksomhed hos andre forskere i den store verden.

Konkurrence

De studerende vil i fremtiden i højere grad kunne agere som forbrugere – de kan shoppe rundt på et marked med stor gennemsigtighed. De vil søge mere fleksible programmer, bedre undervisning og mere brugervenlige institutioner. De har som andre kritiske forbrugere mulighed for at stemme med fødderne, og de vil være mindre tolerante overfor ineffektiv pædagogik og manglende opmærksomhed for deres akademiske behov.

Bologna-deklarationen er endnu et skridt på vejen til øget konkurrence. Udviklingen med 3+2 systemet – en tre årig bachelor og en 2-årig kandidatoverbygning – øger muligheden for, at de studerende kan krydse grænser og sammensætte deres uddannelse ved at plukke det bedste fra de forskellige institutioners udbud.

Syddansk Universitet har i dette semester modtaget det hidtil største antal udenlandske udvekslings- og full-degree-studerende, i alt 288 studerende fra 38 forskellige lande. Det udgør 12 procent af de nye studerende. Samtidig har omkring otte procent af de studerende, som er kommet ind via almindelige optagelsesprocedurer, den såkaldte koordinerede tilmelding, en ikke-dansk baggrund. Det er hovedsageligt studerende fra andre nordiske lande. Det vil sige, at hver femte nye studerende har en ikke-dansk baggrund.

Vi kan også forvente en stigende konkurrence fra de såkaldte *corporate universities* – eller virksomheds-akademier. Vi må desværre konstatere, at de danske universiteter, inklusiv Syddansk Universitet, generelt ikke har været hurtige nok til at vise interesse for at blive involverede som partnere i de store

koncerners uddannelsesaktiviteter. Billedet ændrer sig heldigvis løbende, og jeg håber, at vi fortsat kan finde hinanden i en god og konstruktiv dialog om samarbejdsmuligheder. Jeg synes, det er ærgerligt, hvis de danske virksomhedsakademier søger partnere blandt universiteter og business schools udenfor Danmarks grænser – i hvert fald hvis det sker, uden der har været en dialog med os – de danske leverandører.

Konkurrencen om studerende, medarbejdere, ressourcer og prestige kræver, at universitetet bliver endnu mere offensivt og konkurrencedygtigt. Det er en balancekunst, fordi det medfører et sammenstød mellem den traditionelle kollegiale akademiske kultur og en mere management- og entrepreneuragtig kultur. Syddansk Universitet skal finde denne balance, så vi får det bedste fra begge sfærer.

Universitetsreformen

I regeringens udspil til fremtidens universitetspolitik, som for øjeblikket forhandles mellem Folketingets partier, er det internationale aspekt også slået igennem. Der tales nu også om universiteterne som leverandører af forskning og forskningsbaseret uddannelse ikke blot på højeste niveau men på højeste internationale niveau.

Skal danske universiteter gøres internationalt konkurrencedygtige, så må de imidlertid også tilføres ressourcer af internationalt omfang. Og det vil sige flere ressourcer, da vi på dette punkt for øjeblikket halter voldsomt bagefter de lande, vi både sammenligner os med og konkurrerer med.

At samfundet, som en betingelse for at tilføre flere ressourcer til de danske universiteter, ønsker strukturelle og ledelsesmæssige ændringer på universiteterne, har vi også forstået og accepteret på Syddansk Universitet.

I løbet af foråret 2002 har det været gennemført først en uformel og dernæst en formel høring om et forslag til ny ledelsesstruktur ved Syddansk Universitet.

Det er mig en glæde i dag at kunne meddele, at universitetets øverste organ, Konsistorium, på sit møde den 26. september enstemmigt har vedtaget et forslag til ledelsesreform ved Syddansk Universitet. Forslaget er baseret på, at Konsistorium erstattes af en bestyrelse med et flertal af personer, som ikke har deres daglige gang på universitetet, et såkaldt eksternt flertal. Dette flertal i bestyrelsen udpeges af et repræsentantskab, som skal afspejle Syddansk Universitets samarbejdsflade, faglighed, regionale tilhørsforhold og nationale og internationale uddannelsesopgave.

Repræsentantskabet består af vores interessenter, og disse interessenter skal altså fremover udpege flertallet af medlemmerne i universitetets øverste styrende organ – hvis vi ellers selv kan få lov til at bestemme.

Forslaget arbejder i øvrigt også med at erstatte den valgte ledelse med en ansat ledelse på alle tre ledelsesniveauer: rektor, dekan og institutleder. Og forslaget fastholder et demokratisk valg af medarbejderrepræsentanter og studerende i fakultetsråd, studienævn og institutbestyrelser efter de nugældende principper.

Vi mener, at dette forslag imødekommer samfundets berettigede ønske om at få afgørende indflydelse på universitetets ledelse på det overordnede niveau, samtidig med at det garanterer, at Syddansk

Universitet også fremover vil være en uafhængig videninstitution, som vil være bærer af de klassiske universitetsdyder og –traditioner.

Vi agter at sende forslaget til Videnskabsministeren med det fromme håb, at det lovforslag, der måtte fremkomme som resultat af de aktuelle politiske forhandlinger om universitetsreformen, vil respektere Syddansk Universitets eget forslag. Et forslag, der er vedtaget i enighed her på universitetet og efter en åben og demokratisk proces.

Det er vores håb og tro, at et ledelsesforslag, som det, der nu er vedtaget for Syddansk Universitet, vil kunne bidrage til, at Regering og Folketing genvinder tilliden til bl.a. Syddansk Universitet, så vi i fællesskab kan bevæge os i retning af at opfylde Barcelona-erklæringen, som statsminister Anders Fog Rasmussen har underskrevet på Danmarks vegne. Barcelona-erklæringen tilsiger, at Danmark i 2010 har forskningsinvesteringer svarende til 3 % af bruttonationalproduktet. Det betyder, at de offentlige forskningsinvesteringer inden da skal stige med ca. 5-6 mia. kr. om året. En formidabel indsats på kun 8 år, idet finanslovsforslaget for 2003 jo ikke giver et reelt løft i forhold til 2002.

Årets gang

Årets gang på Syddansk Universitet er imidlertid også meget andet end internationale udfordringer, universitetsreform og økonomi. Så lad mig derfor vende mig mod nogle eksempler på begivenheder, der har optaget os her på universitetet det sidste års tid.

I 2001 blev den første **Hans Christian Andersen Academy Annual Lecture** givet på Syddansk Universitet. Formålet med universitetets årlige Hans Christian Andersen Academy forelæsning er at hente en fremragende forsker i absolut international særklasse til SDU for at holde en forelæsning, som er åben for alle interesserede. Den første forelæsning blev holdt af den kendte amerikanske professor, forfatter og essayist Stephen Jay Gould den 29. oktober 2001 i Odense. I år holdes forelæsningen af professor Sir Roger Penrose fra Oxford Universitet den 13. november, og vi er allerede nu i gang med at planlægge de næste års forelæsninger.

Formålet med oprettelsen af Hans Christian Andersen Academy er at markere og understrege universitetets ønske om at håndhæve de klassiske akademiske traditioner – herunder forelæsninger om emner af generel interesse.

Et andet arrangement af lignende art var forelæsningen den 3. april – dagen efter H.C. Andersens fødselsdag - af en af tysk politik helt store skikkelser, fhv. forbundskansler **Helmut Schmidt**. Også denne forelæsning trak fulde huse i dette auditorium.

Syddansk Universitets har en kunstsamling af ret anseeligt omfang. Prøv at gå en tur på gangene og se på vægge og opgange, og I vil se mange værker af tidens store kunstnere. Hvis man bevæger sig ad hovedstrøget her i Odense - den lange gang, vi kalder for Gydehutzen -, så vil man i særlig grad bemærke kunstneren **Jørn Larsens** karakteristiske snoede geometriske figurer på blankpolerede overflader.

Takket være en donation fra Velux Fonden på 20 millioner kroner er det nu lykkedes yderligere at understrege, at Syddansk Universitet i Odense har den største samling af Jørn Larsens kunst i Danmark. Donationen skal nemlig bruges til at rejse en 19 meter høj granitsøjle i et amfiteatralsk bassin. Søjlen vil fra begyndelsen af 2004 præge pladsen foran universitetets nye hovedindgang i Odense, og vi forventer, at det vil blive et samlings- og værested for studerende og ansatte.

Med en bevilling på 30 millioner kroner til Syddansk Universitet bidrager **Bitten og Mads Clausens Fond** nu aktivt til at styrke uddannelse, forskning og på lidt længere sigt erhvervslivet i Sønderjylland. Millionerne skal anvendes til byggeriet af nye rammer til Mads Clausen Institut for Produktinnovation som en del af Syddansk Universitet på en attraktiv grund ved Als Sund i Sønderborgs bymidte. Grunden er skænket til universitetet af Sønderborg Kommune – en gave på 40 millioner kroner.

Universitetets nye afdeling i Sønderborg opføres i fællesskab med Forskerpark Syd, og det bliver mig bekendt således første gang, at man i Danmark opfører en forskerpark og et universitet samtidigt. En forskerpark og et universitet, der deler fællesarealer som mødelokaler, modtagelse, kantinefaciliteter etc. Sønderborg station bliver en del af universitetet – i lokaler lejet af os – og vi bliver således det eneste danske universitet med egen jernbanestation.

Jeg kan i den forbindelse med glæde tilføje, at Forskerparken Fyn i Odense og Udviklingspark Syd i Sønderborg er fusioneret under navnet Syddanske Forskerparker. Det betyder, at Syddanske Forskerparker følger Syddansk Universitet i sit geografiske arbejdsområde, og at samarbejdet mellem forskerparkerne i regionen bliver markant styrket, idet vi har en forventning om, at også Forsker- og Udviklingspark Vest i Esbjerg snarest tilslutter sig samarbejdet. Dermed er der dannet et nyt kraftcenter for etablering af nye højteknologiske virksomheder i vores region.

Syddansk Universitet kunne også i år glæde sig over et generelt godt optag på universitetets uddannelser. På trods af faldet i ungdomsårgange kunne vi igen i år se en – beskeden – fremgang i antallet af nye studerende. Vi har gennem flere år nøje fulgt udviklingen både i verden omkring os og i optaget på de enkelte uddannelser med henblik på løbende at tilpasse vores udbud til efterspørgslen. Det er særdeles glædeligt at konstatere, at vi nu høster frugterne af den produktudvikling, der resulterer i en løbende justering af eksisterende uddannelser og udvikling af nye og tidssvarende uddannelser. Lad mig nævne, at Det Humanistiske Fakultet på Syddansk Universitet som det eneste humanistiske fakultet i Danmark har haft en fremgang i optaget i år. En fremgang som blandt andet skyldes de tre nye uddannelser i Logopædi (talepædagogik), Medievidenskab og Erhvervssprog og medier. Den målrettede indsats for at tilpasse vores uddannelsesudbud til nye behov fortsætter vi naturligvis. Vi har også i år fremsendt ansøgninger om nye uddannelser til ministeriet med henblik på studiestart september 2003. Det drejer sig blandt andet om uddannelser i pædagogik, i amerikanske studier og i biofysik.

Lad mig slutte af med at omtale et af de initiativer, som vi venter os meget af på Fyn - og i det syddanske område i det hele taget.

Det er et initiativ med titlen **Odense-som-brobygger**, som skal forsøge at gøre en ende på den dårlige spiral, vores region erhvervsmæssigt befinder sig i. Formålet er at skabe flere – gerne højteknologiske - arbejdspladser og et bedre indkomstgrundlag i vores region. Det er et initiativ, som bygger på et udstrakt samarbejde mellem universitetet og det omgivende samfund.

Med støtte fra Fyns Amt og Odense Kommune er der formuleret fire erhvervsmæssige styrkepunkter, som er karakteriseret ved, at vores region har en særlig erhvervs- og/eller forskningsmæssige tyngde indenfor netop disse fire områder. Det drejer sig om

- bioteknologi og sundhed

- medier og kommunikation
- robotteknologi og
- gartnerierhvervet

Som I kan høre, er der et fagligt sammenfald mellem de tre førstnævnte områder og de tre indsatsområder for universitet, jeg nævnte tidligere.

- Ved at forene vore kræfter,
- ved at udnytte, at vi rent faktisk allerede har mange virksomheder indenfor disse områder,
- ved at samarbejde med disse virksomheder,
- og ved at markedsføre både den erhvervs- og forskningsmæssige tyngde indenfor disse fire erhvervsprofiler,

er det vores tro, at det vil være muligt at motivere mange nye iværksættere af netop denne slags til at slå sig ned i vores region, samt måske – hvem ved – også tiltrække eksisterende virksomheder.

Syddansk Universitet uddanner kandidater og driver forskning, som ethvert andet universitet, men vi ønsker også at gøre en forskel i det samfund, vi er en del af. Derfor anser vi det også for vores forpligtelse at være med til at skabe en gunstig erhvervsudvikling i den region, vi virker i. Og derfor er vi meget glade for kunne indgå som en vigtig partner i projektet Odense-som-brobygger.

På denne måde har jeg så sluttet ringen: det internationalt orienterede universitet, som er lokalt forankret. Det universitet, som har hele verden som sin samarbejdspartner og sit marked, men som ikke kan eksistere uden de nære bånd til den syddanske region, vi er en del af.

Og jeg vil slutte med at konstatere, at

Man kan godt have jordforbindelse med rødderne solidt plantet i den danske muld,
samtidig med at vi spejder mod fjernere horisonter og nye mål.